

César Calvo
Tři poloviny
Ino Moxa
a další
amazonští
čarodějové

DOKOŘÁN

César Calvo

Tři poloviny Ino Moxa
a další amazonští
čarodějové

César Calvo
**Tři poloviny Ino Moxa
a další amazonští
čarodějové**

© César Calvo Soriano, 1981

© Herederos de César Calvo Soriano, 2000

Translation © Vladimír Eisenbruk, 2022

Illustrations © Otto Placht, 2022

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Ze španělského originálu *Las tres mitades de Ino Moxo y otros brujos de la Amazonia* přeložil Vladimír Eisenbruk.

Odpovědná redaktorka Klára Soukupová. Redakce Martina Kutková.

Ilustrace Otto Placht.

Obálka (s použitím ilustrace Otty Plachta), grafická úprava, sazba a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o., Holečkova 9, Praha 5, dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz.

ISBN 978-80-7675-106-4 (pdf)

ISBN 978-80-7675-107-1 (epub)

ISBN 978-80-7675-108-8 (mobi)

(pdf - 1193. publikace, 395. elektronická;

epub - 1194. publikace, 396. elektronická;

mobi - 1195. publikace, 397. elektronická)

Poděkování

Mistru Ino Moxovi, z jehož tři těl dvě zmizela proměněna v kouř.

Čarodějům donu Javierovi, donu Hildebrandovi, donu Juanu Tuestovi a Juanu Gonzálezovi.

Manuelu de Bernardimu ve výšinách Cuzka, Pupku světa.

Estebanu Pavletichimu, který nás naučil odvaze a radosti žít, psát knihy a nevázat se.

Poslání

Není tomu tak dávno, co vlastníci kaučukových plantáží vyhlazovali domorodé indiány žijící v amazonském pralese, kdy si náčelník národa Amawaků, čaroděj, který se pod jménem Ximu proslavil jako všemohoucí, uvědomil, že jeho lidé budou moci přežít jedině tehdy, pokud se postaví bílým vrahům se střelnými zbraněmi, a nikoli jen s luky a šípy. Protože v té době bylo navíc zakázáno prodávat pušky domorodcům, amawacký náčelník Ximu nechal unést syna jednoho obchodníka s kaučukem, ustanovil jej svým nástupcem a dal mu jméno Ino Moxo, což v amawackém jazyce znamená Černý jaguár. Tolik obávaným lidojedům tedy začal vládnout běloch a oni dokázali přežít. Do své původní podoby přestrojený Ino Moxo vyměnil indiánský oděv za kalhoty a košili nějakého mrtvého cizince, pronikl do měst, získal střelné zbraně a naučil s nimi amawacké mladíky zacházet.

Když se mi můj bratranec César Calvo, který se narodil v tamních končinách, svěřil s tímto příběhem, stal jsem se jeho součástí; nejenže roznítil mou zvědavost a znásobil jeho, ale oba jsme propadli téže posedlosti: dosáhnout něčeho, co se přes dvě desetiletí nikomu nepodařilo: promluvit s Ino Moxem, legendárním náčelníkem Amawaků. Odjeli jsme s Césarem z Limy do Pucallpy, z Pucallpy do Atalaye, z Atalaye jsme se vydali na palubě kánoe napospas vrtochům počasí a vodních toků až do území úzkostlivě skrytého za řekou Mishawou. Cestou jsme poznali další čaroděje, dona Javiera, dona Juana Tuestu, dona Hilde-

branda a Juana Gonzáleze, a nashromáždili jsme další příběhy, události a postavy, které přesáhly záměry naší reportáže.

Nicméně když někdo bude v těchto stránkách spatřovat něco víc než je samy, nezbyvá mi než opakovat slova Ino Moxa, že „zázrak je v očích toho, kdo se dívá, nikoli ve viděném“. Protože ve skutečnosti tato kniha není knihou. Není to ani román, ani kronika. Pouze portrét: vzpomínka na cestu, kterou jsem prošel jako náměsíčný, podmaněný strašlivými předtuchami a ayahuaskou, posvátnou drogou amazonských kouzelníků. Zřejmě proto vyprávění začíná mými prvními ayahuaskovými vizemi, obrazy, které nám ozřejmily směr cesty, stezkami, jež se nám Ino Moxo uvolil odhalit.

„Není spravedlivé, aby lidé trpěli nemocemi, jako je cukrovka, různými druhy rakoviny, zly, jež tady dokážeme zapudit,“ říkal mi Ino Moxo, když jsme se loučili. „Všechno, co jsem ti o sobě řekl, všechny ty věci,“ svěřil se mi, „jsem ti řekl kvůli těm lidem. Třeba se někdo, kdo tam přežívá bez léku, oběť nemoci, kterou diplomovaní lékaři považují za nevléčitelnou, dostane ke tvým zápiskům a přijde k nám a třeba obnoví podstatu svého bytí. Proto jsem ti vyprávěl to, co jsem ti vyprávěl...“

Proto jsem zde spojil TŘI POLOVINY. To, co je v nich cenného, pokud vůbec něco, mi Ino Moxo sděloval spíš prostřednictvím vizí než slov v průběhu jednoho obřadu ayahuasky smíšené s tohé, další halucinogenní rostlinou, zřejmě podobně znepokojivou a mocnou.

„Ale nediktoval jsem to tobě, nýbrž tvé druhé osobě, člověku, v něhož ses při vizích, při *mareaci* proměnil...“

Pouze doplním, že vše, úplně vše, o čem tento text pojednává, vychází ze sedmnácti nahraných magnetofonových kazet, fotografií a slovníku přiložených k textu a opírá se o jistou knihu, kterou sepsal obchodník s kaučukem Zacarías Valdez, vydanou v roce 1944 pod názvem *El verdadero Fitzcarrald ante la historia* (Skutečný Fitzcarrald v dějinách),

jejiž výtisk jsem objevil v knihovně městské rady v Maynas, a především vychází z trpělivosti Zelených mágů, kteří se uvolili odhalit nám něco ze své čarovné moci a léčivé pomoci.

César Soriano C.
Iquitos, leden 1979

Na způsob prologu Ino Moxo vypočítává vlastnosti vzduchu

„Už jsem ti řekl, že je to dlouhý příběh. Kdybych ti vyprávěl všechno, nevěřil bys mi nic. Nikdy se nedá věřit všemu. Rozumíš? Vůbec nikdy nemůžeš vyslechnout všechno...“

„Jsem připraven vás vyslechnout, mistře Ino Moxo,“ slyším sám sebe říkat skoro jako nějaký poddaný, „proto jsem přišel...“

„Zvládneš to? Ne, myslím, že nezvládneš.“ Hlavu uklonil na stranu, kam ji následovaly oči. „Abych ti dal jen jeden příklad, vezmi si takový prales. Když začneš naslouchat všemu, co zní v pralese, co uslyšíš...?“

Jako by právě zajal sám sebe, jako by byl zároveň foukačkou a šipkou, lovnou zvěří a lovcem, hořícím dřívím připraveným v kuchyni, Ino Moxův hlas se překotně valil:

„Neslyšíš jen opičí skřeky, bzukot komárů, arambasy, nejlítější a nejtmaší včely, chinchileja, jemuž bys určitě řekl vážka, chushpiho, jehož bodnutí způsobuje otravu, carachupaúsy, která nepozorovaně saje krev; neslyšíš jen velkou včelu ronsapu svištět ve vzduchu, mantablanku, co pije z tvých vlasů, vosu quillu, co žlutavě krouží, papásiho, který se rodí z červů, ale červ to není, včelu wayrangu, co se nikdy nedotkne země. Slyšíš nejen ptáka flautera, firirína, který má křídla a neumí létat, nejen ushúna, tabaquerilla, shansha, piurího, šedavého timela, běloskvoucího tibeho, černočerného taráwiho, který se živí slimáky a je černější než noc, nejen sharáru, co klidně může žít pod vodou a ještě lépe v povětří, nejen blankytného zuizúiho, yungurúrua velkého, jehož vejce mají zuizúiho nebesky modrou barvu, nejen velikánskou červe-

nobilou volavku, zvanou tuyúyu. Neslyšíš jen přechytralého urkutútua. Volavku quichu, která všude kálí. Slyšíš nejen ucuashéra, tiwakurua, co se živí jen mravenci a zpívá nahoře v korunách wimber, nejen pawkara s černožlutým peřím, který umí napodobit zpěv všech ptáků, nejen unchalu, stejnou jako vínově zbarvená holubice, nejen páva paujila, kterého jsi možná okusil a který chutná líp než maso opice makisapa, než maso bílého kajmana, líp než obrovské švestky taperibá, slyšíš nejen tatatáa, dravce, jemuž někteří říkají virakocha. Neslyšíš jen kachnu mariquiña, locrera, pinshu, trubače monteteteho, jemuž někde přezdívalí trompetero, tuhuáyua, pipiteho, panguanu, která vždy naklade pět vajec a pak pojde, ty modré papoušky, kterým se říká marakána, jen masožravou wapapu, určitě jsi ji viděl na řece Mapuye, neslyšíš jen jejího příbuzného wankawiho, co vždy varuje před blížícím se člověkem, jen chiwakúllina, korokóroa, ayaymamana, který pláče jako opuštěné dítě, jen camúnguye, volavku o velikosti člověka, co má šedavé peří a jmenuje se manshaku, tolik ptáků... Neslyšíš jen bzučet mračna hmyzu zvečera hluboko v moudrosti pralesa. Neslyšíš jen podezřívavý zvuk zmije, ptáka tunchiho ohlašujícího smrt, pantera, neslyšného jaguára pátrajícího po čerstvém mase, jen uslintanou kapybaru na plantážích s jukou, jen obří ryby s velkými hlavami ve zrádných sítích.

Neozývají se jen ryby: akarawasú, gamitana, tamborero, třímetrový paiche s kostnatým jazykem, který rodí živá mláďata a neklade jikry, peje-torre se nafoukne a nadnáší se jako bójka, dorada nemá jedinou kost, chállualagarto, kunchi, añashúa, úhoř tě zabije jediným výbojem, manitoa, shitári, doncella zavinutá do černých pásů, bezšupinatá chullakaqla, tiriri, fasácuy v hlubinách jezer, shirúi, maparate, shiripira, bujúrqui, makána podobající se šavli o třech ostřích, shuyu se umí pohybovat na souši, chodící ryba, canero do tebe vnikne konečnickem a sežere ti střeva, demento-chállua létá, ale ne moc, mnohem víc zapůsobí saltón, tato obří ryba vyskočí několik metrů nad hladinu, váží přes sto kilo a měří až dva metry. A to jsem nezmínil paña, tu znáš, častěji se jí

říká piraña, která tě na to tata s chutí sežere. Obří kawára a palometa, co chutná téměř sladce, a bujéo neboli říční delfin, bujéo, jehož samice je při milování lahodnější než ženy, sladší, jak říkají rybáři, kteří ji ochutnali, a má stejnou vagínu a pevná ňadra a rodí své děti jako člověk. Když se jí tam dole, z pohlaví uříznou pysky a očarují, někteří šamani z nich vyrábějí náramky, které spolehlivě fungují v případech odvržených milenců, jak se všeobecně ví. Ozývá se také velká carachama s tlamou jako kámen, co žije týden i déle mimo vodu a pochází z pradávných dob ještě před potopou, před tygrem, který staletí nazpět rozehnal naše první otce Asháninky. Tolik ryb...

Neslyšíš jen hady, zmije: nevinnou afaningu pokojně žijící mezi travinami, jež se brání pouze švihnutím ocasu, aguaje-machácuye, který dýchá pod vodou a kůži má úplně stejnou jako plod palmy aguaje slupku, drobnou a smrtelně jedovatou naka-naku čihající v řekách, mantonu dlouhou deset metrů jen tak z rozmaru, protože nikomu neškodí, deset metrů krásně rozložených barev, úplně bezelstných ozdobných obrazců, jedovatého chushupeho, který měří pět metrů, pronásleduje svou oběť a několikrát ji uštkne, a yanabou, co dosahuje délky patnácti metrů a tloušťky člověka, jehož nejprve zhypnotizuje a pak zhltně. Neslyšíš jen sachamamu, hroznýše s ušima, co se liší od yakumamy, která žije výhradně ve vodě. Sachamama je anakonda žijící na souši, bezděky splývá s prostředím: tráva jí raší na těle sama od sebe. Naopak jergón se sice taky přizpůsobuje, ale cíleně: jak roste, jeho kůže získává kaštanovou barvu s tmavě hnědými skvrnami jako lesknoucí se spadané listí a můžeš ho odhalit jen podle jeho aury, díky záři, kterou křovinář jergón zanechá na místě, *kudy projde*, jako výstrahu, jako duši. Když posloucháš prales, slyšíš nespočet bytostí, vnímáš tolikeré bezhlasé moudrosti. A to už nemůžeš zachytit zpěv ryb, který oživoval vody řek Pangoa, Tambo, Ucayali, muzikálních zvířat, která vytušila příchod mocného černého jaguára, uprchla několik dní předtím a zachránila se. Měl bys vědět, že ten jaguár svými obrovskými drápy strh-

nul přival kamení a bahna, který zničil veškerý život v řekách. Jen ryby, které zpívaly a ve svých písních promlouvaly o budoucnosti a naslouchaly jí, dokázaly spoušť vyvolanou jeho tlapami přežít. Ačkoli dnes již zpívat neumějí, nebo pokud ano, chci říct, že pokud ještě zpívat dokážou, jistě to dělají tak, aby se neprozradily, vydávají zvuky, jimž naše uši nejsou uvyklé naslouchat, snad zpívají mlčky, v jiné sféře... Měl bys vědět, že všichni, dokonce i lidé jako malí slyší budoucnost zrovna tak jako ty ryby před potopou, takže nyní tolik zvířat, tak moc životů ví, co se stane, a nemohou nám to sdělit, varovat nás. Děti obecně mají devět smyslů, a ne pět, jiné jich ovládnou až jedenáct, sám jsem to viděl. Jak rostou a jejich těla se postupně otravují jídlem a nemocemi a jak se jejich duše stávají domovem poskvřených myšlenek a snů, těla a duše lidí ztrácejí tyto smysly, tyto síly. Proto, aby mohli šamani, velcí shirimpíare, plně využít moci vzduchu, zcela rozvinout svou schopnost vidění, používají dětského ducha, duši jako zbrusu novou rodinu obývající prostory jejich těl, polorozpadlé usedlosti...

Neslyšíš jen zvířata: awiwu, červa, který se dá jíst stejně jako jiný chutný barevný červ suri, skřehotavou žábu, co váží přes kilo a jmenuje se walo, ptáka bocholocha, který zpívá, a přitom dokáže pouze opakovat vlastní jméno, bočolochóóó, v jednom kuse volá vždy sám sebe, dodaleka, bojovnou manakarácuy, mezi ptáky neporazitelnou, cupisa, malou vodní želvu, co má jedlá vajíčka a maso, útočnou wanganu, divočáka pohybujícího se ve stádech o stovkách zuřivých tesáků, tokóna, opici s obrovským huňatým ocasem, allpacomejéna, mravence odsouzeného žít na souši, bayuku, jedovatého červa pokrytého modrými, žlutými, červenými a zelenými chloupky, toho velkého mravence, který není jedovatý, živí se houbami a říkají mu curuince, aňuja, velkého téměř jako zajíc, isanga, kterého ani nevidíme a který nás rozežírá tak, že se zavrtá pod kůži jako výčitky, ayaňawihó, oko mrtvých, jemuž jiní říkají světluška nebo cocuyo, achúniho, vyhledávaného kvůli jeho kostěnému penisu, který se rozemele na prášek a koření se s ním nápoje pro

impotenty, a jiného divočáka s drsnými štětinami a sněhobílým obojkem, jemuž říkají sajino, ronsoka, zřejmě největšího hlodavce svého druhu, co váží sto kilo a má metr na délku, a chameleóna apashiru, jehož jménem, apashira, označují vesničané ženské pohlaví.

Nezvučí jen tolik zvířat, která jsi viděl, neviděl, která nikdo nikdy neuvidí, tvorů, co se učí myslet a hovořit stejně jako lidé... Znějí také rostliny, plodiny: strom katawa s jedovatou mízou, chambira, jež nám dává listy na výrobu lan, chlebovník zvaný pandisho, vzosný makambo s rozložitými listy a plody o velikosti lidské hlavy, trnitá ñejilla, která roste v močálech, vrásnitý pashako, machimango neskutečných vůní, chimicúa, jejíž větve se lámou při nejslabším vánku, wakapú, jehož dřevo je tvrdší než samotné palosangre, itininga, witino, itahúba, wikungu s černými ostny a vzpřímený strom jménem espintana - když se poláme, dobře se na něm sedí a rozpráví -, a wakapurana, vůbec nejlepší dříví na otop, a chonta, srdce palem: wasái, cinámi, pijuáyu, hunguráwi. Z plodu hunguráwi proudí olej, po němž rostou vlasy. Listy popínavé wayúsy obsahují účinné tonikum, které odstraňuje slabost. Plod sapote má olivovou barvu. Tawarí je příšerně tvrdé. Shiringa, ta shiringa, jejíž kaučuk nám bezděky přinesl takové hrůzy... Quinilla, timaréo, shapaja s olejnatými plody, wiririma, obří shebón, který nám skýtá listy na zastřešení obydlí, rostlinná slonovina, již říkáme tágua, sitúlli, prazvláštní banán s velkými červenými květy, keř wingu, jehož plod se proměňuje v nádobu na pití a jmenuje se tutumo, pitajáy, černá tvrdá pona, ohromný aguaje, andiroba, caimito s plody jako panenská ňadra, waqrapona, břichatá palma, lahodná anona, kešu, které navenek vypadá jako mandle a uvnitř je sladoučké a šťavnaté, apasharama, jejíž mízou se barví kůže, barbasco s jedovatým kořenem, citrusové camu camu, co dokáže růst ponořené až po vršek ve vodě, capirona, nepřekonatelný materiál na dřevo a dřevěné uhlí, aripasa s plochými šedavými okrouhlými nejedlými plody, cumala, punga, cumaceba, cashiri-muwena, ashúri, který chrání zuby před kazy, catirima, kvůli jejímž

plodům se navzájem napadají a zabíjejí některé druhy ryb, sličná cocona, hlíza, která se jí syrová a jmenuje se ashipa, pukakiru s nesmírně tvrdým červeným dřevem, košatý punquyu s hustým listovím, v jehož stínu nic nežije, protože větvemi vylučuje jed, a ještě mnohem košatější parinari s podlouhlým červeným plodem zvaným supay-oqote, ďáblova řiť. Na březích se tyčí lupuna s nehybnými bílými nebo barevnými perutěmi, její kořeny téměř obepínají povrch země, je to nejmohtnější strom celé Amazonie. A další, z nějž v období dešťů stéká nektar jako voda ze střechy. Zase jiný strom se celý nafoukne, a když v noci v hloubi pralesa pukne, je to horší než stovky výstřelů, renaco se bez listů a květů rozrůstá víc než sám les, garabato-kasha léčí různé druhy rakoviny a pomáhá stárnoucím kloubům od ztuhlosti, tamshi tě zbaví chladu, koka se používá s ayahuaskou k věštění, i kamalonga slouží k určení diagnózy, renacuilla ulevuje tělesně postiženým, wankawisacha vyléčí jednou provždy alkoholiky, chamáiro pomáhá žvýkat koku, tornillo-negro pluje pod vodou uprostřed skomírajících říček, jež klamou víc než výtažek tohé v době zeleného měsíce, příhodné k tomu pokácet cedry a neporušit při tom jejich kůru. A paka, paka také zní jako tunel na břehu zmizelých řek, zarzaparrilla léčí syfilis, zelená papaya hubí svrab a parazity, i to nejtuzší maso zkřehne, když se zabalí do jejích listů. Stín eináiry je jedovatý jako výtažek z květu tohé. Tohé ti umožní vidět přítomnost i budoucnost, jenž tento svět utváří. List paparáry, častěji zvané hiporuru, nikdy neztratí svůj tvar, jako by byl gumový, nezmar: odřízneš stonek, zmačkáš ho, přeložíš a on se vyrovná, jako když byl ještě na větvi, vždy se vrátí do původní podoby a velikosti, do rozměru a tvaru svých dvou zrození, a nikoli z tohoto důvodu, nýbrž díky schopnostem, kterými je obdařen odedávna, list hiporuru dokáže navrátit lidem sexuální mladost. Quina-quina se před staletími naučila vymývat zanícené rány. Liána mrtvých, to je posvátná ayahuasca, *matka hlasu v uších*. Pokud si to zasloužíš, s ayahuaskou, s oni xuma můžeš přejít ze snu do reality, aniž přestaneš snít... Tolik rostlin, každá

jedna zvučí. Abuta, dávej pozor, abuta je středně velký strom, jeho narudlý kořen se povaří, a když ten odvar vypiješ, za pár dní odstraní cukr z krve, žádní nemocní cukrovkou nebudou. Mariquita, napůl milovnice a napůl květina se dokáže rozevřít pouze v úplném stínu. Květ velké narůžovělé tzangapilly, jedináčka, žhne víc než čelo při horečce. Úplně všechny znějí, stejně jako kameny...

Nejvíc se ozývají kroky zvířat, jimiž jsme byli, než jsme se stali lidmi, kroky kamenů, plodin a věcí, jimiž každý člověk byl. A také to, co jsme vyslechli dříve, to vše zaznívá v pralesní noci. Zní to uvnitř člověka, ve vzpomínkách na to, co vyslechl během života, tance a písňaly, sliby a lži, strachy a zpovědi, válečné pokřiky a milostné steny. Zvuky umírajících, jimiž jsme byli, nebo ty, které jsme pouze slyšeli. Příběhy skutečné, příběhy budoucí. Protože vše, co člověk uslyší, to vše zvučí předem uprostřed pralesní noci, v pralese, co zní uprostřed noci. Paměť je víc, mnohem víc. Víš to? Opravdová paměť zachovává i to, co se má stát. Dokonce i to, co se nikdy nestane, to také uchová. Představ si to. Jen si to představ. Pověz mi, kdo dokáže tohle všechno poslouchat? Kdo dokáže tohle všechno najednou vyslechnout a uvěřit tomu...?“

I
Vize

1

Jak někteří čarodějové vytvářejí osoby

„První člověk nebyl muž,“ říká mi don Javier a může se potrhát smíchy. „První člověk byla žena.“

„Ne všichni *mistři*, jen protože jimi jsou, dokážou vytvořit *chullachaki*,“ vysvětluje don Juan Tuesta a zády se opírá o neopracovanou *espintanu*, kmen stromu podložený dvěma pařezy, které z něj dělají hotovou la-
vičku, a upírá pohled na náměstí Rumanía, rozkládající se před ním tady v osadě na ostrově Muyuy.

Kousíček opodál, kde se rodí široká prašná cesta souběžná s roz-
lehlým tokem Amazonky, hlásá němá cedule přibitá vysoko na kůlu „třída Calvo de Araújo“. Dávka *ayahuasky*, kterou mi šaman včera ve-
čer podal, ještě nevyprchala, přetrvává mi v krvi navzdory tomu, že už nadešel indigový, sněhobílý rozbřesk. Do přilehlých chatrčí se stěhuje shon, line se z nich pach smaženého jídla, jsou slyšet umývající se těla, řinčení snídaně. Amazonka nám za zády proudí s ohlušujícím hřmotem a prosvětluje oblohu. Uslyším letadlo, zastíním si tvář, vidím jej klesat a ztrácet se, proměňuje se v papouška *wakamayua*, co předvádí zářivé opeření v koruně *apasharamy*. Nechápu, proč si vzpomínám na něco, co jsem nikdy nevěděl, třeba mi čaroděj don Juan Tuesta podává prostřed-
nictvím večerní *ayahuasky*, kterou jsem poprvé pil před pětadvaceti lety, informace z dávné doby: *wakamayu* je bůh z jiných časů, namísto očí mu planou dva smaragdy a za těmi zelenými mihotavými plamínky

je prázdno, wakamayuova duše je ozdoba bez příčiny či vášně, prázdnota a velcí duchové jsou velcí proto, že místo toho, aby wakamayua v jeho marnivosti zničili, uchovávají ho bez ní: smaragdy vymění za zrníčka kukuřice, a wakamayu pak pohlíží na věci s něhou, přestane se zaměřovat na své oči a zobák a zahání pouze hlad po něžnostech. Teď ho vidím, rozpíná křídla, už to není wakamayu, zpívá chraptivým hlasem, průhledný *wapapa* je letoun, co jsem spatřil a co se zřítíl, a jeho tělo se rozpouští ve zpěvu, proměněno ve spršku barevných listů, tak sametových a hebkých. Každý list představuje jinou skladbu, každý se slije v jeden tón, který zvučí v jeho bezedném pádu, žádný nedopadne na zem, hřmot Amazonky je promílá a vymazává ve vlhém vzduchu. Zavírám oči ve snaze zkrotit následné účinky liány mrtvých: ruka Amazonky, úplně ji vidím, je vrásčitá a šedivá. Znovu pootevřu oči: nikde nic. Pouze hlas dona Juana Tuesty zvučí vpravo ode mě nad *espintanou* složenou na okraji náměstí Rumanía a jeho modrohnědá ruka zjednává pořádek, krotí pětihlavého hada, jehož řeka-moře protáhla až k nám.

„Mistr Ino Moxo, obdařený potřebnými schopnostmi, určitě vytváří *chullachaki* a nejen to: zasazuje je do místa a času dle svého rozmaru.“

Odhodlám se položit otázku, nevím, jestli to zvládnou, vidím, jak mi hlas dona Juana Tuesty odpovídá:

„Takový *chullachaki* je víc, není to žádný lesní zloduch, strašidlo, na které lidi věří. Má jiné podoby. *Chullachaki* je od člověka k nerozeznání. Je něčím víc i míň: pouhým zdáním člověka. Rozumíš mi vůbec, když mluvím o zdání? Mistr Ino Moxo tak dokáže vytvářet osoby, které nejsou, a přece jsou osobami, někdy přespřílili a jindy zase moc málo, vycházíme-li z dostatečného a co nejmenšího vzorku běžných lidí a jejich zvyklostí, rozumíš mi? Ino Moxo vládne silami a znalostmi, jak *chullachaki* utvářet, to je mi jasné. Existují dva základní druhy *chullachakiho*, přičemž oba jsou výtvozem, výsledkem úsilí čaroděje k tomu oprávněného vzdušnými bytostmi. *Chullachakiho* stvořeného k tomu, aby škodil, lokaje Zla, můžeme rozeznat tak, že má na pravé noze ko-

pyto jelena nebo tlapu jaguára; pokud byl stvořen ke zlu, nikdo nedokáže zakrýt jeho znetvoření, jakkoli se snaží tělem připodobnit nějakému našemu příteli. Druhý typ chullachakiho je pro změnu klam sloužící pravdě, osoba s dobrými úmysly, a skutečně nikdo ji nemůže odhalit, nohy má dokonalé, celkově je bezchybný, lidsky člověčí...“

„Tento druh chullachakiho nerozezná nikdo,“ pokračuje don Juan Tuesta. „Napodobuje člověka, ovšem se vším všudy, nevzbuzuje podezření. Jen pozorné oči postřehnou, že jeho tělo není jediné. Zdá se, že ho obývá několik osob, několik životů. Jako by každá část jeho těla žila vlastním životem; různé existence, které pouze před očima jiných lidí chullachaki sladí v jednu jedinou. Tito chullachaki netuší, co to znamená ublížit, nemají nic proti lidem ani věcem. Existují jen pro to, a to po celou dobu svého bytí, aby šířili lásku, napomáhali dobru.“

Ruka Amazonky ustupuje, vidím ji a mezi barevnými mlhami si vybavuji noc, kdy Óscar Ríos, obyvatel pralesa a psychiatr, upřesnil základní pocit z ayahuasky:

„Uvnitř liány duše je vše v pořádku, úplně všechno je v naprostém pořádku, vše je dobré.“

„V chýši dona Juana Tuesta,“ povídá můj bratranec César Calvo, „někdy v roce 1953, bylo mi třináct,“ říká, „jsem se poprvé zúčastnil obřadu pití ayahuasky, halucinogenního lektvaru, který pralesní šamani používají jako aktivační energii; díky jeho schopnostem pozorují minulost a budoucnost a zbavují těla a duše bolesti. Nejspíš tehdy, když jsem se napil odvaru z ayahuasky, posvátné drogy, kterou čarodějové získávají z liány smrti, jsem nasál také neklid, který mě po čase zavedl k...“

„Vše je v pořádku, v naprostém pořádku,“ opakuje Óscar Ríos.

Přesně to nyní vdechují, vše je v pořádku, ten pocit vychází z plantáže a z apasharamy, která zastíňuje jednu stranu náměstí Rumanía, ten dojem vzbuzuje dřevěný pokojný obecní kostelík, který je jakoby na hraní, nemá dveře a jeho věžička z postříbřeného vlnitého plechu zelenela oxidací způsobenou deštěm a urputným býlím. Slova „vše je

v pořádku“ rezonují v prvních zvucích osady, ranní ptáčata se vracejí se sítěmi, kánoemi a plnými koši, don Juan Tuesta ujišťuje mou paměť, „vše je v pořádku, vše je v naprostém pořádku“.

„Znáš manželku dona Javiera? Má bratra chullachakiho. Ten patří k jinému druhu, víš, je to jiný typ chullachakiho, který...“

Když jsem pil ayahuasku poprvé, cítil jsem se úplně stejně, ale trvalo to déle: byl jsem si jistý, že mám dvě těla, vidím je a dotýkám se jich, dva Césaři svalení na podlaze v šamanově chýši. Protože přesně tady na ostrově Muyuy, právě u dona Juana Tuesty doma, mi ve třinácti letech poprvé dali ayahuasku. Stalo se. Zjevily se jiné obrazy, jiné barvy, ale dojem rozdvojení se podobal pocitu z dnešní noci, která ne a ne odejít. Teď to nejsou jen má dvě těla, která dokážu v jednu chvíli rozeznat a ve druhou už zase ne. V záblescích se vidím napravo od dona Juana Tuesty, sedího na poražené espintaně, a zároveň nalevo od něj, i když obličej se pouze podobá mému, jenž si tím sám není jist a ihned se snaží předělat a pozměnit své rysy, které poznávám, ale mému obličejí nepatří. Nicméně souhlasím, že se jedná o mě, stejně jako připouštím, že si to nikdy nedokážu vysvětlit slovy a zcela. Vidím se ve dvou tělech po obou stranách postavy čaroděje z Muyuy. Jsme v roce 1953, jeho hlas ke mně přichází ze dvou míst, dvou existencí, dvou identit, ze dvou pamětí, které, ač tak vzdálené, jsou mi už povědomé.

„Někteří čarodějové, možná jim chybí průprava, možná čas, aby si to zasloužili, totiž nedokáží chullachakiho úplně domyslet. Proto kradou lidi, téměř vždy děti, a začarují je do svých služeb. Pokud uneseného *nabijí* schopnostmi škodit, pravá noha se mu promění, zoškliví se, prozradí ho kroky, které při chůzi neladí, jedna stopa je vždycky lidská a druhá jaguáří nebo jelení. Pokud se ukáže ve zvířecí podobě, tak podle velikosti zvoleného druhu jeho pravá noha našlapuje buď jako dítě, nebo žena či muž.“

„Zřejmě jsem tam ve třinácti letech upil neklidu,“ říká César Calvo, „který mě později přiměl vypátrat skutečnou identitu Ino Moxa. Pro-

tože don Juan Tuesta mi o něm také tehdy v noci ve své chýši u řeky vyprávěl, když mě svítání pozvolna zbavovalo účinků drogy a nevnímal jsem hřmot, který mě naplnil na počátku iniciační seance, lomoz připomínal duhy řítící se z výše a proměňující Amazonku v roztráštěné klenotnictví.“

„Nic víc ti o něm říct nemůžu,“ praví don Juan Tuesta. „Nic víc, než jsem ti už pověděl.“

„Ale vždyť jste mi neřekl nic!“ domáhám se.

„Ovšemže jsem ti to vyprávěl, a aniž si to uvědomuješ, aniž o tom víš, hluboko ve tvé hlavě, ve tvé paměti je určitě dobře uloženo, co jsem ti této noci pověděl o Ino Moxovi. Pokud tě ayahuasca nenechá se rozpomenout, nezabývej se tím: liána mrtvých se nemýlí, ona ví...“

„Asi nevíš, že chullachaki má rád *lupuny*,“ vypráví mi teď don Juan Tuesta. „Ve stínu lupun je chullachaki šťastný, pod nimi žije v očekávání okamžiku, kdy se naplní. Zaslechl jsi někdy hluboko v pralese zadunění, jako když někdo udeří do bubnu *manguaré*? Mohl to být hodný chullachaki unavený samotou, který se ozýval, protože chtěl být tvým přítelem, možná to byly jeho nohy, co tě přivolávaly bušením do kmene lupuny. Kdybys byl přišel na jeho zavolání, vkročil do stínu toho stromu a tím stromem byla bílá lupuna, chullachaki by se určitě zjevil v těle někoho, koho máš nejradši, nebo by možná neurčitěji zvolil překvapivé, ohavné vzezření, aby tě vyprovokoval k boji, jehož jediným odůvodněním je jeho opovázlivost. Když se chullachaki ukáže a řekne, že chce být tvým přítelem, nejprve s ním musíš zápasit. A musíš ho porazit. Není to ojedinělé. Ba co víc: je to nevyhnutelné. Chullachaki se nechá porazit, aby se stal tvým přítelem. Když toho docílí, zavede tě kamkoli, zařídí, aby tě zvířata následovala, když jdeš na lov, všechno ti dopřeje, úrodné pozemky, mírné, štědré a rozlehlé řeky. Dá ti rodinu, jakou bys chtěl, hromadu šťastných dětí, tolik životů, kolik budeš potřebovat, abys mohl žít svobodně, veškeré vědomosti a schopnosti, pouze silné pocity. Tvůj život učiní užitečným, daruje ti milosrdná úmrtí a víckrát tě vzkřísí.

Může ti dát mnohem víc než všechno. Chullachaki stvořený pro konání dobra je pánem světa a věků, je pánem času a světů. Ačkoli to není pravidlem, na oplátku po tobě chullachaki žádá, abys nekouřil, neškodil druhým, nechodil do kostela, abys chodil jen k němu domů. Ani to není složité: postará se, aby tam, kde končí všechny tvé cesty, ať už jdeš do lesa nebo do vesnice, uchýlit se na stáří nebo jen ulehnout ke spánku, aby se pro tebe všude vytvořilo útočiště, které na tebe čeká. Tento druh chullachakiho má s lupunami nezrušitelnou úmluvu o vzájemné lásce. Dokonce i barevná lupuna se mu propůjčuje, stává se jeho kumpánem, tatáž lupuna, kterou využil jako magnet k získání tvého přátelství, mu nadále slouží: údery do její vrásčité kůry ti přivábí potravu, statky a přízeň. Tenhle chullachaki je hotový dobrák. Je to až legrační, jak je hodný, skoro směšné, prostě jen, že je takový. Ti, kdo ho spatřili v životní velikosti, bez pomoci liány duše, vyprávějí, že vypadá drobounce, obouvá si dvě obří barevné boty, na sobě má barevnou košili, barevný šátek, barevné kalhoty a klobouk. Tak se jeví v první chvíli, vzápětí už ne, zvětší se, nebo zmenší podle toho, co zamýšlí, může na sebe vzít podobu pekariho, mírumilovného divočáka, nebo jaguára, motýla či jelena, může se zjevit v rybě nebo v ptačím zpěvu, uvnitř nádoby, kterou má k dispozici. Podmaní si tě, aniž by tě zajal nebo k něčemu nutil: jen se rozběhne, abys ho následoval. Tihle chullachaki jsou přesně jako holky: neutíkají, protože je někdo pronásleduje, ale *aby* je někdo pronásledoval. A ty ho chtě nechtě poslechněš, ač si představuješ, že se proti tomu vzbouříš. Vydáš se za něj, jako by bylo v sázce štěstí. Dobře děláš. Ať se zmýlíš sebevíc, děláš dobře; vždycky jde o štěstí...“

Opět jsem pozbyl vědomí, při poslechu dona Juana Tuesty se znovu usídlím v jediném těle, tady na espintaně rozežrané lišejníky, napravo od čaroděje z ostrova Muyuy. Doléhá na mě jakási nostalgie, něco jako tesknost vdovce, lítostivě vzpomínám na toho, jímž jsem chvílemi byl, a znovu se podřizuji viděním ayahuasky.

„Bratr Ruth Cárdenasové,“ povídá mi don Juna Tuesta, „její mladší bratříček, tedy nejmladší švagr dona Javiera, patří právě k jiné kategorii chullachakiho. Až budeš v Iquitos, najdi Ruth Cárdenasovou, manželku dona Javiera. Popros ji, ať ti povypráví o svém bratrovi Aroldu Cárdenasovi. Promluv s ní mým jménem a ona ti řekne víc, všechno, co potřebuješ vědět.“

Všichni Campové¹ jsou povražďeni, ale nikdo neumře

„*Virakochové*, tedy běloši, tehdy žili na březích laguny,“ šeptá don Juan Tuesta se zavřenýma očima uprostřed noci ayahuasky.

Kdosi, kdo je a není don Juan Tuesta, zabral jeho tělo, nezadržitelně se z něj řine a vychází jeho ospalými ústy.

„Nedaleko od Virakochů žili *Campové*, tedy *Asháninkové*. Jednoho dne jeden Campa zaslechl štěkot vycházející z laguny. Dobrá, řekl si, ulovím toho psa, a vzal s sebou za tím účelem pár banánů. Ale protože banán je lidskou potravou, pes se urazil a nechtěl to žrát. Místo toho vyrazili z jezera všichni Virakochové, začali Campy pronásledovat a zabíjet. Jezero vyschlo. Přežil jen jediný Campa, čaroděj, jeden z těch čarodějů, kterým se říká *shirimpiáre*, Campa kouřící tabák. Protože asi víš, že ne všichni čarodějové kouří tabák, pouze *shirimpiáre*. Ostatní čarodějové mají jiné pole působnosti a jiné jméno, říká se jim *katziboréri*. Přeživší *shirimpiáre* zavolal kondora *Tziha* a pravil mu: ‚Přijď mi na pomoc, Virakochové zabili všechny mé bratry.‘ ‚Kde?‘ zeptal se Tziho campského

1 Označení Campa se v minulosti běžně používalo jako název pro členy komunity Asháninků. Protože usoudili, že jim toto jméno bylo vnuceno zvenčí, v posledních desetiletích 20. století členové této komunity obnovili výraz Asháninka jako jméno, jímž chtějí být označováni.

Sluší se připomenout, že autor dokončil rukopis díla v roce 1979, proto jím autorizovaná edice z roku 1981 ještě používala jméno *Campa* jako synonymum pro *Asháninky*, obě označení se v té době používala libovolně. V tomto vydání zachováváme výraz *Campa* tak, jak jej použil autor (pozn. red.).

čaroděje. ‚Všude,‘ odvětil, ‚ale především ve Velkém Pajonalu.‘ Asi víš, že Velký Pajonal,“ říká mi don Juan Tuesta, „je území národa Campa, víc než sto tisíc kilometrů čtverečních jen nížinného pralesa, nekonečná planina uprostřed nezměrných lesů a řek, které oddělují pralesy Alto Amazonas, když putuješ směrem do Cuzka. Tam ve Velkém Pajonalu Campové odolali inckým dobyvatelům, odrazili španělské nájezdníky a dodnes nepovolí na svém území žádný západní kostel ani policejní stanici, ani vojáky, ani školu podle Virakochů. Když se tedy kondor Tzího dozvěděl o masakru, který způsobili běloši, předal campskému čarodějovi *ivénki*, magicou bylinu, jíž se také říká *piri-piri*. Campský čaroděj díky *ivénki* dokázal odplatou zabít všechny Virakoche. Pouze jeden se zachránil a uprchl po proudu Ucayali. Proto až dosud žije v Ucayali a kdoví kde všude ještě tolik Virakochů. Ve Velkém Pajonalu Tzího požíral mrtvé Virakoche, nejprve je vařil a pak je sežral...“

Don Juan Tuesta povstane směrem ke mně v černotě své chýše, znovu si sedne, jeho tělo se otřásá zároveň s prkny na podlaze, vidím jeho modrý, naoranžovělý zvuk stoupat ve štíhlých průzračných sloupcích, dotýká se mých vlasů jako svěží závan tabáku, otírá mi zpocené čelo. Ruka Amazonky se protahuje, kůže obřího hada obtáčí chýši v bojácím i hrůzostrašném objetí, je to má první noc ayahuasky, znovu je mi třináct let, ruka Amazonky se objevuje ve dveřích, roztáhne modrooranžovou tlamu dvou svých hlav jako *kotomachácu*, obří dvouhlavý hroznýš, který žije na dně věčných jezer, a z tlamy řeky Amazonky, z jejích dvou tlam vychází v mých vizích hlas dona Juana Tusty:

„Pachakamáite je Páwa, Otec a Bůh, a žije níže po proudu řeky. Není Virakocha ani nepochází z And, jejichž obyvatelům říkáme *Chori*. Pachakamáite je synem Slunce a za ženu má Mamántziki. Pachakamáite vytváří vše: mačety, hrnce, střelný prach, nábojnice, sůl, pušky, municie, sekery. Protože dříve bývali Asháninkové chudí, neměli nic, neměli mačety, sekery, nic. Odkud tedy Asháninkové vzali všechny tyhle věci? Vy-dali se za Pachakamáitem a sehnali je. Tak to bylo předtím, dříve. Teď

už to neumíme. V minulosti to Ashánikové dobře uměli. Sestupovali po proudu řeky přes Velký Pajonal a nesli vydlabané sušené dýně, které si dávali přes hlavu, aby je nepokousal netopýr Piri. Totiž aby se člověk dostal až k Pachakamáitemu, musí projít jeskyněmi plnými obrovských netopýrů, upírů, kteří v noci vylétají až na pláže a pátrají po čerstvé krvi. Potom narazíš na velkého kraba Oshéra, velkého jako Asháninka. Oshéro stojí uprostřed cesty a nenechá nikoho projít. Proto je třeba vzít s sebou achiote, to mu nabídneš a Oshéro tě pustí dál. Pak Asháninka přistoupí k Pachakamáitemu, ale nesmí si sednout. Musí pochodovat, pořád chodit dokolečka a nesednout si. Pachakamáite mu řekne: ‚Co chceš?‘ Tam u Pachakamáiteho doma je všechno, mačety, pušky, munice, sekery. Asháninka, aniž by si sedl, říká: ‚Chci tohle, chci tamto,‘ vybírá si. Sedne si, a když pak musí jít a pokusí se zvednout, nejde to, je přilepený k zemi. Páwa Pachakamáite ho nenechá odejít. Tehdy nastane zemětřesení. Všechny domy čarodějů se třesou, v Pucallpě, dokonce až daleko v Iquitos, v Atalayi se otřásají domy čarodějů... Na cestu se vydala také spalničky roznášející Pokinántzi, která chce najít manžela a hledá Asháninky. Je třeba vzít s sebou peří různých ptáků, pířka *hankátziho*, *ttamíriho*, *hérotziho*, wapapy, zejména peří wapapy, a nechat je po cestě za sebou. Spalničková Pokinántzi, která je pozadu, chce chytit Asháninku, ale spatří nápadné peří a začne ho sbírat, takže Asháninka může utéct...“

„A kde je bůh Pachakamáite teď,“ slyším, jak říká někdo ze mě.

„Pachakamáite je daleko, strašně daleko,“ odpoví mi hlas dona Juana Tuesty, aniž by se jeho ústa nebo tělo pohnuly, jako by mu slova přicházela shůry: „Pachakamáite je až za Iquitos, ale cesta je zatarasená hradbami vorů Virakochů a lidí z And, kterým říkáme Chori. Dříve se Asháninkové uměli dostat tam, kde přebývá bůh Pachakamáite. Teď všichni Asháninkové, všichni Campové umřeli. Věci nyní přinášejí Choriové a Virakochové, mačety, sekery, municí, jsou to věci od Pachakamáiteho a my to víme. Dává jim je pro nás, abychom my, děti Ashá-

ninků, mohly lovit, obdělávat pole, sít. Ale Virakochové a Chori nám tyto věci prodávají a říkají, že je stály peníze, že je kupují a platí. Lež je to. Jejich vlastník je dává nám, Asháninkům...”

„Nevěděl jsem, že jste Campa, done Juane Tuesto.“

„Jsem potomek Asháninků stejně jako don Javier, stejně jako don Hildebrando, z obou stran, po otci i matce. Pocházíme z prvních lidí této epochy, jimiž byli Campové, Asháninkové byli prvními lidmi, děti dětí Kaamety a Narowého, kteří na příkaz boha Pachakamáiteho zakládali národy v pradávné době, kdy ještě Velký Pajonal nebyl Velký Pajonal, ale jen ostrov obklopený oceány prachu. Mistr Ino Moxo zase pochází z *Uruů* a Virakochů. Jeho matka byla původem Uru, otec Virakocha z obou stran. Asi víš, že Uruové žili dávno, pradávno, vymřeli Uruové byli dědy dědů Inků. Proto má mistr Ino Moxo zvláštní oči, kaštanovou pleť, vlasy barvy hlíny na břehu řeky a jeho moudrá duše pochází od matky, od Uruů. Mí první předci opravdu byli Campové, skuteční Asháninkové, kteří uchovávali vědění dávných dob, kdy Campové nežili roztroušeně jako nyní, ale pospolu, ve vesnicích, seskupených usedlostech, byly to rodiny, co tvořily jednu jedinou rodinu na jediném místě. V té pradávné době spadl z vysokých hor, které obklopují Velký Pajonal, tygr, černý jaguár neobsáhnutelný jako vysoká hora. Ten tygr, ten jaguár rozehnal Asháninky, přinutil je žít odděleně a daleko a neustále se stěhovat, měnit místo svého domova i života, zakládat další rodiny namísto původní jediné, každý rok prchat, aby se ochránili. Virakochové, tedy běloši, říkají, že nastala potopa. Žádná potopa nebyla. Byl to jaguár, černý tygr... Ale ty mě skoro neposloucháš, příteli Soriano, vypadáš, jako bys byl někde jinde, daleko...”

3

Malého Arola Cárdenase promění ve skřítku

„Nerada o tom mluvím, vážně o tom mluvím nerada,“ zlobí se manželka dona Javiera Ruth Cárdenasová ve svém domě v ulici Napo 385, půl bloku od hlavního náměstí v Iquitos, „povím ti to jen proto, že mě o to žádá don Juan Tuesta. Nikdy jsem o tom nemluvila, až teď,“ povídá. „Můj bratr, který je nyní chullachaki, se jmenoval nebo se jmenuje, nevím, Aroldo, Aroldo Cárdenas. Byly mu čtyři roky, když se mu stalo to, co nás všechny tak zasáhlo.“

„Byl z vás nejmladší?“

„Ne, matka předtím porodila jiné dítě, jemuž tehdy bylo sotva patnáct dní. Žili jsme ve vesničce jménem Teniente Cornejo, nedaleko města Contamana... Můj otec směnil za pár lahví kořalky políčko od čaroděje a našeho souseďa Julia Vallese. Vzpomínám si: otec dřel na poli, plel a sázel, dokud nebylo všechno hotové a nevypadalo to hezky. Když čaroděj Julio Valles viděl, že pole už je připravené, takřka před sklizní, chtěl ho zpátky a navrhl otci, že mu za to vrátí lahve kořalky, aniž by vzal v potaz náklady na semena, čas, hnojivo a práci. Otec přirozeně neměl zájem. Čaroděj Julio Valles sice nic neřekl, ale změnil se, jeho duše se vůči mému otci zatvrdila. Před tatínkem neřekl nic, ale jiným lidem tam přísahal, že ‚se pomstí‘.

Otec byl taky čaroděj, od útlého mládí pil dost ayahuasky, už jako mladík držel pústy a učil se: to on nás varoval, že mu čaroděj Julio Valles chce ublížit, a připravil se na obranu...“

„Jak se připravil na obranu?“

„Chránil se známými prostředky. Když si Julio Valles uvědomil, že jeho možnosti jsou omezené, a zjistil, že nemá jak ublížit otci napřímo, rozhodl se mstít na jeho dětech. Nezvolil toho nejslabšího, ale nejvhodnějšího, protože ten nejmladší se nehodil k páchání zla, byl příliš malý, sotva narozený, Duch zla by jej nebyl mohl přimět k tomu, aby někomu ublížil nebo něco ukradl.

Zrovna toho dne na poli pracovali nádeníci. Protože se matka starala o novorozeně a nemohla jim odnést jídlo, poslala tam moji sestru a mě, co jsme už byly velké. Vybavuju si to: Aroldito chtěl jít za námi, ale maminka byla proti, říkala, že na něho nedáme pozor. Běžte samy, poručila. Aroldito zůstal doma, aniž tušil, že už se nikdy nevidíme. V ten okamžik se spustil strašný liják. Matka koupala děťátko a musela všeho nechat, kvůli dešti všechno hodila za hlavu včetně Arolda: nejdříve začala sundávat prádlo ze šňůry, aby nezmoklo, a také sebrala filety nasoleného paiche, které se sušily venku na dvorku, všechno poschovávala. Otec byl totiž kromě jiného výborný rybář. Protože byla maminka zabraná do té činnosti, nevšimla si, kam se v jednu chvíli zatoulal můj bratr. Všechno schovala v domě a hledala Aroldita. Nikde nebyl. Lilo jako z konve. Hledala ho po celé usedlosti, všude. Nic. Když jsme se vrátily z pole, našly jsme mámu zoufalou, uplakanou, protože po dítěti se slehla zem. Ubrečená nás ho poslala hledat. V lijáku jsme šly ven, řekly jsme to tátovi a všichni tři jsme začali pátrat v pralese, u jezera, pomáhali nám nádeníci, které už přešla chuť k jídlu.

Několik lidí nám povědělo, že viděli Arolda, zrovna když začalo pršet, jak jde směrem do pralesa. Protože jsme mu přezdívaly černoušek, lidé mu říkali: ‚Hele, černoušku, vrať se domů.‘ Aroldo jim odpověděl: ‚Jdu za mámou.‘ Ti lidé nám pověděli, že mu řekli: ‚Ale tvoje máma je doma, před chvílí jsme ji viděli,‘ a že Aroldito si stál za svým a tvrdil: ‚Ne, máma je v pralese, teď na mě volala, čeká na mě.‘ A šel dál. Zmizel. Všichni ho viděli jít hluboko do pralesa se slovy, že jde za mámou, za-

tímco máma byla přesně na opačném konci, sklízela věci před deštěm. Nikdo ho neviděl se vracet. Přešlo odpoledne, přešla noc a stále nic, dítě nikde. Otec odjel do Contamany, ohlásil to na policii, vyrazily hlídky, a dokonce i vojáci, prohledávali celý prales, aby Arolda našli, a kdyby nenašli přímo jeho, tak alespoň něco jiného, nějakou stopu, že ho sežrala šelma, protože tohle bylo území velkých černých jaguárů, nebo přinejmenším nějakou známku toho, že se můj bratříček utopil. Hledali ho i v řece, po celé řece, potápěli se, prohrabávali palisádové ploty na břehu až do dálky. Nic. Po několika týdnech pátrání jsme to vzdali. Byl tedy prohlášen za nezvěstného bez naděje na nalezení.

Dva roky poté jsme se seznámili s jedním Campou, Asháninkou, který žil ve vesnici a jmenoval se, tuším, Severo, je to tak: jmenoval se Severo Quinchókeri. Vyprávěl nám, že během své *mareace* při pití aya-huasky viděl, jak čaroděj Julio Valles nechal odvést mého bratra jedním chullachakim. Severo Quinchókeri nám vysvětlil, že čaroděj, který se lstivě proměnil v chullachakiho, jenž byl dokonalou kopií mé matky a jeho tělo i hlas jí byly k nerozeznání podobné, dokázal odloudit Arol-dita. Campa Severo Quinchókeri nám také sdělil, že po nocích, protože Aroldo byl ještě moc malý a plakával po mámě, ho čaroděj Julio Valles vodil až k našemu domu, aby se zklidnil. Přiváděl ho tam za noci, skrytý v temnotách, a dítě slyšelo hlas nebo pláč matky, protože proplakala celé dny, a když ji bratr uslyšel, tak se uklidnil. I když ji třeba slyšel plakat, stejně se upokojil. Kolem domu rostly tehdy samé palmy, *yariny*, prostor byl otevřený, dalo se chodit všude. Sousedky si chodily s matkou popovídat, v noci ji utěšovaly, střídaly se u ní, aby nebyla sama. Jenže matčina samota nebyla způsobena nepřítomností lidí, ale syna Arolda. Když si pomyslím, že v ty dny chullachaki potají přicházel s bratrem až těsně k domu mezi palmy *yariny* a matka plakala a netušila, že její slzy navracely Arolditovi radost! Nebo to třeba věděla, co já vím, ale už s tím nic nezmohla. Jak bratr dospíval, určitě si postupně zvykl chodit sám. Proto se čaroděj Julio Valles přestěhoval, odvezl Arolda da-